

ACAD. MIRCEA MALIȚA
UN SEMN DE OMAGIU ȘI ÎNALTĂ PREȚUIRE

PARASCHIVA BĂDESCU
Ambasador

Mărturisesc că mă cuprinde o emoție aparte de a pune pe hârtie câteva gânduri privind personalitatea domnului Acad. Mircea Malița, sub directa îndrumare a căruia am avut onoarea și o șansă deosebită să lucrez în M.A.E. în anii '60-'70, perioadă care, în sondajele de opinie și nu numai, este apreciată pe bună dreptate drept începutul epocii de aur a diplomației românești. Am fost și am rămas fascinată de inteligența sa scânteietoare și de gândirea fertilă, reflectată în acțiuni curajoase de politică externă din acea perioadă.

Activitatea d-lui Acad. M. Malița s-a desfășurat în condiții internaționale complexe din anii Războiului Rece, ceea ce a determinat reformarea Ministerului de Externe, accentul fiind pus pe trezirea națională, afirmarea pe plan internațional, evitarea pierderii identității naționale în cadrul „blocului socialist“. Toate acestea reclamau o analiză profundă a evenimentelor și a evoluțiilor pe plan internațional, reacții prompte, urmărirea interesului național și identificarea de aliați în promovarea obiectivelor urmărite. Eforturile s-au îndreptat spre evidențierea unor elemente deosebite precum apartenența României la „latinitate“, a unor aspecte geopolitice, precum relațiile balcanice, dezvoltarea cooperării cu țările „Lumii a treia“ – țări nealiniat și în curs de dezvoltare, accentuând necesitatea reducerii decalajelor economice, oprirea cursei înarmărilor, democratizarea raporturilor dintre state ș.a. Este cunoscut, totodată, sprijinul constant acordat de România reocupării locului legitim de către China la O.N.U. și în Consiliul de Securitate.

În întreaga sa activitate, domnul Acad. M. Malița părea să aibă o lege nescrisă, căpătată din copilăria sa în nordul Ardealului, de a gândi mereu în perspectivă, preocupat de promovarea intereselor de bază ale țării – independența, suveranitatea și integritatea teritorială. A fost actorul principal și activ al formării diplomației române, iar conduita profesională a acestuia a devenit un mod de viață. Semnificativ este chiar titlul tezei sale de doctorat – „Modele matematice pentru negocieri“ –, susținută în 1972, care spune totul despre vocația și cariera sa. Un vizionar și un reformator, Acad. Mircea Malița a scris, a călătorit, a negociat, a conferențiat, a crezut și a promovat interesele țării în concertul națiunilor. Am fost și am rămas fascinată de inteligența sa scânteietoare și de gândirea fertilă.

Îmi permit să menționez câteva momente semnificative din perioada respectivă. În aprilie 1962, dl. Mircea Malița a fost numit adjunct al ministrului de externe, având în directă responsabilitate ONU și alte organizații internaționale. În toamna aceluiași an, 1962, am însoțit delegația română la sesiunea Adunării Generale O.N.U., delegația, condusă la început de ministrul de externe Corneliu Mănescu, care la scurt timp, a trebuit să părăsească New York-ul, primind o altă misiune. Conducerea delegației a fost asumată de adjunctul său, Mircea Malița. A început perioada, pe bună dreptate denumită „suprema academie diplomatică”. România deținea postul de vicepreședinte al Adunării Generale și era membru nepermanent în Consiliul de Securitate. Pe agenda internațională figurau probleme care prevesteau conflicte potențiale – criza Berlinului, criza rachetelor din Cuba – pe fundalul unei perioade tensionate între cele două mari puteri și alianțe. Îndeosebi în legătură cu „criza rachetelor”, exista un sentiment de panică față de perspectiva declanșării unui conflict nuclear. Pe baza unei analize lucide a situației, domnul M. Malița era încrezător că lucrurile se vor liniști. Ca șef al delegației române, lipsit temporar de instrucțiuni de acasă, a luat decizii curajoase într-o situație deosebit de complexă din toate punctele de vedere, distanțându-se de poziția aliaților, fără a subscrie, însă, la propunerea occidentală. Poziția României în Consiliul de Securitate a fost receptată cu foarte mare atenție, deoarece, în discursul său din 24 octombrie 1962, Mircea Malița a evitat să susțină poziția sovietică de negare a prezenței rachetelor în Cuba. Totodată, nu a sprijinit, ci a criticat blocada instituită de SUA împotriva Cubei. Această atitudine, la momentul respectiv, a stârnit o oarecare surpriză și nedumerire, atât pentru reprezentanții din alianță, cât și, sau mai ales, din țările occidentale și chiar nealiniate.

A fost unul din fondatorii și promotorii rolului Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale, create în 1966, deținând funcția de Secretar General al acesteia. ADIRI s-a afirmat ca un for științific și de dezbateri de largă audiență, pe plan intern și extern, cu precădere pe subiecte consacrate politicii externe, devenind un laborator fecund și creator în domeniul dreptului și relațiilor internaționale, precum și în promovarea conceptelor, inițiativelor și acțiunilor politice și diplomatice ale României. ADIRI a fost gazda unui număr de manifestări și colocvii internaționale importante, printre care menționăm – Colocviul privind relația organică dintre securitate și cooperare (București, 26-28 iunie 1969), urmat de Colocviul privind problemele legate de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (București, 4-6 iunie 1970) ș.a. O notă distinctă a colocviilor a constituit-o participarea unor personalități și experți din domeniul relațiilor internaționale, precum și reprezentanți de rang înalt ai unor importante foruri internaționale.

Eforturile constructive ale politicii românești, îndreptate spre o apropiere între țări aparținând sistemelor social-politice și economice diferite s-au bucurat de aprecierea înalților parteneri internaționali, care au evidențiat faptul că România a făcut totdeauna eforturi sincere și importante pentru facilitarea cooperării eficiente între națiunile lumii, în special în Europa. Inițiativele sale în cadrul O.N.U.

și a instituțiilor specializate fiind un exemplu elocvent în acest sens. Toate aceste aspecte sunt reflectate în cărțile domnului academician, cu analize și evoluții concrete, inclusiv dificultățile întâmpinate, îndeosebi din partea aliaților.

Am avut o șansă deosebită să fiu printre colaboratorii d-lui Academician în acea perioadă, învățând de la dânsul pe viu din tainele diplomației. Totdeauna am considerat că experiența acumulată în acea perioadă a fost ca „o academie diplomatică” – am făcut parte din echipa României la 5 sesiuni ale Adunării Generale ONU și aproape la toate consfăturile pe linia Tratatului de la Varșovia, precum și alte reuniuni. Apreciez drept extrem de semnificative în acest sens dedicațiile acordate mie de dl. Acad. Mircea Malița pe volumele sale. Îmi permit să citez pe cea de pe volumul „*Tablouri din Războiul Rece – Memorii ale unui diplomat român*”: „*Doamnei Ambasador Paraschiva Bădescu, care a văzut odată cu mine tablouri ale Războiului Rece, trăind aceleași emoții și nutrind aceleași speranțe*”. Într-adevăr, am fost membru al echipei domniei sale la reuniunile din perioada Războiului Rece, când România a jucat un rol important, printr-o diplomație activă și curajoasă. Inteligența, rigoarea, spiritul acut de observație și cultura solidă a d-lui Acad. Mircea Malița au fost determinante în consolidarea rolului României pe plan internațional, apreciate atât de colegii din țară, cât și reprezentanții străini. Îmi stăruie și acum în memorie aprecierea d-lui ministru Corneliu Mănescu în perioada deținerii președinției Adunării Generale a ONU – 1967-1968 – la adresa d-lui Acad. M. Malița, considerându-l „un adevărat geniu”, iar ideile sale trebuie notate, analizate și reținute cu deosebită atenție. Era o perioadă complexă, marcată prin distanțarea progresivă a României de „marele frate sovietic”. În opinia mea, cele mai dificile negocieri și confruntări, uneori deschise, au avut loc tocmai între reprezentanții României, pe de o parte, și aliații din cadrul Tratatului de la Varșovia, pe de alta. Diplomația română în acea perioadă a reușit să obțină succese de netăgăduit, ceea ce au recunoscut și reprezentanții altor țări în memoriile și analizele lor.

Dl. Mircea Malița acționa ferm și curajos conform misiunii încredințate de conducerea superioară privind dezvoltarea relațiilor cu țările occidentale, subliniind că România nu părăsește alianța estică, dar, când e cazul, va decide altfel decât aliații, conform noilor orientări din politica internă și externă a României: afirmarea dreptului României la exprimare proprie în probleme politice, care poate fi diferită, când e cazul, față de poziția aliaților săi. În 1963, a fost primul vot al României la ONU care nu coincidea cu cel al aliaților – în favoarea rezoluției privind denuclearizarea Americii Latine. Votul a fost interpretat drept manifestarea independenței României.

În aproape trei decenii consacrate diplomației, deceniul deschiderii din anii '60, i-au imprimat Acad. Mircea Malița vii amintiri, datorită evenimentelor în care a fost martor și, deseori, actor, situațiilor critice, dar mai ales proiectului vizând supraviețuirea României ca țară independentă și suverană. La 8 august 1963, a fost împuternicit, în numele guvernului român, să semneze, la Washington, Tratatul de interzicere a experiențelor nucleare în atmosferă, spațiul cosmic și

sub apă, moment cu valoare istorică pe care l-a apreciat în mod deosebit. Era, totodată, împuternicit să abordeze cu partea americană problema îmbunătățirii relațiilor bilaterale, rezultatele urmând să fie prezentate personal lui Gh. Dej, lucru surprinzător, dar care sublinia prudența față de reacțiile pe care le puteau stârni demersurile românești în rândul aliaților, România și SUA acționând pentru o schimbare calitativă și de substanță a relațiilor bilaterale. Din discuții au rezultat câteva constatări foarte importante, una fiind faptul că României urma să i se acorde „o atenție deosebită“, Administrația SUA fiind impresionată să constate că România „se conducea după propriul său cap“, „independența manifestată de România creând o atitudine favorabilă în SUA“, a menționat M. Malița în raportul său, fiind instruit să sublinieze mereu că „România a avut întotdeauna poziția ei“, fiind un stat suveran care-și promovează propriile interese.

Declarația de la București, din aprilie 1964 – a fost considerată drept „încercarea precaută a elitei române de a schimba politica internă și externă în cadrul alianței, încercarea României de a se distanța de influența sovietică. A avut loc o relaxare prudentă a controlului politic, prin eliberarea unui număr de deținuți politici și mai multă toleranță în privința răspândirii artei și culturii occidentale“¹. „Declarația de independență“ din 26 aprilie 1964 – cum se mai numește acest document – a afirmat „relațiile de tip nou“, bazate pe principiile neamestecului în treburile interne, independenței și suveranității naționale, al drepturilor egale și avantajului reciproc, menținerea integrității teritoriale, respingea în mod explicit autoritatea supranațională în relațiile internaționale și se pronunța pentru includerea în comunitatea socialistă și internațională a Chinei, Iugoslaviei și Albaniei. În fond, declarația viza nu numai principii generale, ci și sporirea gradului de independență a României, criticând dominația sovietică asupra Europei de Est și în cadrul comunității socialiste, în general. Declarația din aprilie 1964 a reprezentat efectiv premise pentru creșterea autonomiei României, atât pe plan economic (CAER), cât și pe plan politic în cadrul Tratatului de la Varșovia. După 1964, România a acționat pentru limitarea interferențelor în treburile sale interne, limitarea monopolului sovietic asupra mișcării comuniste internaționale și evitarea integrării economice.

În acei ani, un moment de vârf al activității diplomatice a fost deținerea de către ministrul de externe al României, Corneliu Mănescu, a președinției celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. – rol deținut pentru prima oară în istoria ONU de către o țară din Europa de Est. Un an mai târziu, în 1968, la București avea loc o reuniune la nivel înalt a O.N.U., sub conducerea Secretarului General, reunind șefii executivi ai principalelor organisme financiare și comerciale din sistem. Atunci au început primele discuții ale autorităților române cu șefii Băncii Mondiale, Fondului Monetar Internațional și Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT) privind o posibilă asociere a țării noastre la aceste instituții. Obiectivul vizat era înscrierea României între țările

¹ Special Memorandum no. 10-65: Prospects for Independence in Eastern Europe, CIA Office of National Estimates (1965), p. 16.

beneficiare de asistență tehnică nerambursabilă, oferită prin programele și fondurile specifice ale O.N.U. și instituțiile specializate. Dintre cele mai importante proiecte, promovate la inițiativa și sub patronajul d-lui M. Malița, finalizate la sfârșitul anilor '60 și începutul deceniului următor, sunt de menționat: stația-pilot de irigații – Băneasa; Centrul de pregătire a cadrelor pentru conducerea întreprinderilor – Otopeni; dezvoltarea și modernizarea Institutului de cercetări pentru cereale și plante tehnice – Fundulea și a Institutului Politehnic – București.

Efortul diplomației române de a identifica „punți de dialog” cu Occidentul s-a îndreptat în acea perioadă spre găsirea de soluții pentru a se depăși dificultățile impuse de apartenența României la Tratatul de la Varșovia și CAER, dominate de Moscova, care deveneau tot mai împovărătoare.

Promotor al unei diplomații active, imaginative, care beneficia de aportul unor oameni politici și diplomați profund atașați valorilor și intereselor naționale, de un înalt profesionalism, dl. Mircea Malița a avut un rol determinant în integrarea diplomației române în contextul diplomației europene și mondiale.

Este, fără îndoială, incontestabilă contribuția sa la definirea și afirmarea diplomației, ca profesie. Participând la evenimente importante pentru țară și umanitate, diplomatul intră în istorie, împreună cu acele evenimente, fiind parte a unui sistem legat de actul de politică externă. A fost parte din laboratorul de concepție în materie de politică externă care funcționa în țară – îndeosebi în M.A.E., și pârgghiile de execuție a acesteia. În această calitate, a participat la un număr important de sesiuni, conferințe și întâlniri diplomatice pe teme de actualitate. Erau anii Războiului Rece, iar O.N.U. și instituțiile sale, ca și numeroase organizații internaționale, erau singurele locuri unde Estul și Vestul aveau dialog pe probleme de interes universal. M.A.E. era inițiatorul și executantul acțiunilor diplomatice, coordonatorul asigurării coerenței politicii și poziției României pe plan extern, comunicator cu opinia publică, formator de profesioniști în materie de politică externă. Rolul său era important nu numai prin prezență la dialog internațional, dar mai ales de a asigura o participare de calitate pentru promovarea intereselor țării. Acad. Mircea Malița a ținut la M.A.E., i-a apărat statura instituțională, s-a implicat direct în selecția și pregătirea personalului.

Este foarte elocventă contribuția sa la prezentarea complexității și specificului profesiei diplomatice, evidențierea diferențelor între istorici și diplomați, în viziunile și prezentarea unor evenimente marcante, diplomații fiind, de regulă, martori și participanți la evenimente. De aceea, după cum a subliniat Acad. M. Malița, nu consideră cărțile sale de amintiri, ci de mărturii, cu fapte și oameni, caracterizate prin subiectivism. Cărțile sale, în general, evocă perioada în care diplomația românească era deosebit de activă – deceniul anilor '60 și începutul anilor '70, – evidențiind cât de important este ca o țară să aibă o diplomație activă, calificată și curajoasă

În volumul său „Diplomația – școli și instituții”, elaborat pe baza expunerilor sale în fața studenților din Cursul postuniversitar de relații internaționale (anii 1963-1964), care au fost inițial distribuite studenților, iar ulterior completate și

stilizate, străbate ca un fir călăuzitor convingerea autorului că diplomația este o profesiune distinctă, cu exigențe specifice, având la bază un sistem de principii și reguli, care-i conferă dreptul de a fi considerată o profesiune complexă. Ulterior, Acad. M. Malița a elaborat un număr impresionat de lucrări consacrate teoriei și practicii relațiilor internaționale. La inițiativa sa, în 1966, alături de Virgil Cândea și Dinu C. Giurescu, este coautor la volumul „Pagini din trecutul diplomației românești“, apărut în 1966. Cartea reflectă experiența diplomatului, competența în prezentarea istoriei multimilenare a poporului nostru, dezvăluind gândirea și acțiunea politică conștientă în împrejurări favorabile sau nefavorabile, dar întotdeauna inspirate de interesele vitale ale țării. Începând cu acțiunile diplomatice ale conducătorilor poporului dac, cartea reflectă existența unei concepții de diplomație românească de-a lungul veacurilor, scoțând în evidență caracterul ei permanent – de a fi servit constant interesele supreme ale țării; păstrarea ființei acesteia; apărarea libertății sale în cadrul unor state independente și egale în drepturi, mari sau mici – sublinia acad. C. Daicoviciu în prefața la volumul menționat. Îmbinând forța armelor și a diplomației, reprezentanții poporului român n-au urmărit niciodată cotropirea altora, ci, dimpotrivă, militând pentru libertatea și egalitatea tuturor popoarelor, au slujit ideile înaintate ale dezvoltării pașnice.

Bucureștiul îi datorează foarte mult Acad. M. Malița pentru contribuția sa la transformarea Capitalei într-un centru internațional prin vizite la nivel înalt ale unor oficialități străine, stabilirea la București a sediului CEPES (Centrul European pentru Învățământul Superior) – instituție UNESCO, deschiderea Centrului de Informare al ONU de la București, a Reprezentanței Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și a unei Reprezentanțe a Oficiului ONU pentru Refugiați. Bucureștiul era solicitat frecvent să găzduiască reuniuni internaționale pe diferite teme.

Începutul carierei mele în M.A.E. a coincis cu numirea, în primăvara anului 1962, a domnului M. Malița ca adjunct al ministrului afacerilor externe, însărcinat cu problematica organizațiilor internaționale, cu precădere O.N.U. Din echipa alcătuită treptat în M.A.E., sub îndrumare lui Corneliu Mănescu, proaspăt numit în funcția de ministru de externe, lipseau cadrele vechi, cu afiliație sovietică notorie. Formarea noilor diplomați era axată pe tradiții ale școlii românești, promovarea intereselor naționale și afirmarea pe plan internațional.

Profesionalizarea M.A.E. și a personalului diplomatic a fost o preocupare constantă a domnului Mircea Malița. După revenirea domniei sale în minister, în 1961, s-a pus cu multă exigență problema întineririi personalului cu cadre cu pregătire profesională adecvată. La inițiativa și sub directa implicare a domniei sale, a fost organizat Cursul postuniversitar de relații internaționale, a avut loc trimiterea la studii, masterat sau doctorat a tinerilor, care, ulterior, au preluat activitățile atât în Centrală, cât și în străinătate cu simțul de demnitate și responsabilitate pe care o reclamă profesia de diplomat.

Domnul M. Malița s-a dedicat fără rezervă promovării intereselor țării, s-a distins cu contribuții substanțiale în afirmarea independenței și suveranității

României, aportul său teoretic și practic la aprofundarea problemelor relațiilor internaționale, edificarea păcii și securității internaționale, edificarea păcii și securității internaționale, la dezvoltarea relațiilor multilaterale ale României cu toate statele lumii. Prin întreaga sa activitate, a sprijinit și sporit afirmarea diplomației românești, slujind cu devotament interesele vitale ale țării.

Îi datorăm contribuții inestimabile la apărarea și promovarea principiilor dreptului internațional, redactarea unor documente istorice ale ONU și altor organizații internaționale, formularea inițiativelor vizând întărirea rolului ONU, promovarea conceptului bunei vecinătăți pe plan regional și la nivel global, participarea cu profesionalism la acțiunile de politică externă ale României, prin demersuri bilaterale și multilaterale.

În aceste momente solemne, să-i mulțumim Domnului Academician Mircea Malița pentru contribuția sa esențială la afirmarea României prin diplomație pe plan internațional, promovarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării și să-i urăm, din inimă – La Mulți Ani! Cu sănătate, iar energiile sale să se întruchipeze în noi cărți de memorii și analize diplomatice!